

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput XIII. De pœnis, quæ justa retributione Adæ inobedientiam
consecutæ sunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

C A P U T XIII.

De poenit. quæ justa retributione Adæ inobedientiam consecutæ sunt.

S U M M A R I U M.

1. Præmititur notandum generale.
2. Additur notandum speciale de morte.
3. Probatur, mortem esse pœnam peccati.
4. num. 4. Usque ad 10. Refutantur responsiones scismatici.
5. num. 11. Usque ad 15. Solvuntur reliqua objectiones.
16. Habetur notandum de ignorantia.
17. Ostenditur, ignorantiam pariter esse pœnam peccati.

1.
De pœnit.
inobedientiæ
Adam.

ADAMI transgressionem innumeræ propemodum calamitates subsequuntur. Primo desertor factus æternæ vitæ, etiam æterna, nisi gratia liberasset, morte damnatus esset. Tum, cum posset antea quidquid vellet, nunc, sicut in ejus stirpe cognoscimus, cupiditatibus noxiis abripitur. Harum vero motus obscuros, atque ad turpes voluptates incitationa non solum comitantur pudor & verecundia, quæ in probis honestisque juvat moderandæ libidini, sed etiam interitus libertatis, non quidem à necessitate, ut contendunt hæretici, sed à concupiscentia & lege peccati, quæ ad malum inclinat. Posteaquam enim facta est præcepti transgressio, confessim gratia Divina desrente de corporis nuditate confusus est, sensitque motum inobedientis carnis suæ tanquam reciprocam pœnam inobedientiæ suæ. Cœpit deinde lucem fornicare Divinam, refugit in tenebras atque in devia, umbras appetens. Corpus quoque miseriis, quas modo experimur, affectum est, fame, siti, exilio, agrorum sterilitate, alienatione & similitate ferarum, & necessitate moriendi. Videlicet Augustinus de Civit. Dei lib. xii. cap. 15. de Peccatorum meritis & remiss. lib. i. cap. 3. & sequentibus, de Gen. contra Manich. 11. cap. 19. & de Gen. ad literam lib. vi. cap. 25. & lib. xi. cap. 39. De quatuor præser-tim pœnit. hoc loco disputare proposui, de morte corporis, de ignorantia, de concupiscentia, & de pudore nuditatis.

D E M O R T E.

2.
Quid vel-a-
giani & So-
cianiani de
morte.

Et de morte quidem disquirendum est non tantum propter hæresim Pelagianorum negantium hanc pœnam esse morte. verum etiam propter Socinianorum negantium hanc pœnam esse peccati.

18. & 19. Respondeatur ad oppositionem, à num. 20. Usque ad 22. Annotantur aliqua de concupiscentia.
23. Asteritur, concupiscentiam esse pœnam peccati.
24. & 25. Respondeatur ad contraria.
26. Agitur de pudore nuditatis.
27. & 28. Enervatur Phereponi argumentatio.
29. 30. & 31. Propugnatur una cum solutione contrariae rationis, verè Deum Adamo, & Evæ tunicas pellentes fecisse.

nos, quorum columen acutus & callidus Faustus cum Francisco Puccio Florentino anno 1577. congressum habuit contentiosum. In quo tergiverfator ille ita hominem natura mortalem fuisse contendit, ut suapte natura morti fuerit subjectus, nec in ipsa creatione donatus tali gratia, qua potuisset à morte perpetuo immunis servari. Hujus autem assertionis prima pars vera esse potest, & poterat eam Puccius salvo catholico dogmate declinare; non enim immortalitas primi hominis erat conditio naturæ, sed gratia Dei beneficium: & quod Faustus tanta ingenii alacritate, & ambiguitate verborum frequentissime inculcat, primi hominis corpus fuisse animale, dissolubile, & mortalitate affectum inspecta natura sua, poterat ultra concedi. Sed ita fuisse mortale, ut etiam fuerit morti subjectus, antequam Adam laboreretur, atque, ut Socinus ait pag. 258. & 276. tom. 2. Bibliot. Fratrum Poloniæ, in sua creatione Divina gratia fuisse destitutum, nec conservatio ejus vitæ fuisse prospectum, sapit aperte antiquiorem hæresim Pelagianam.

Ut audaciam, qua Sociniani Divina aliud est testimonia solent contortis interpretationibus eludere, refellere quisque valeat, observandum est, quod cap. 9. præmonui cum Augustino lib. vi. de Gen. ad literam cap. 20. aliud esse non posse mori, aliud posse non mori; aliam immortalitatem, quæ est conditio naturæ solis incorporalibus substantiis conveniens, aliam immortalitatem quæ est beneficium Conditoris, & potest etiam rei corporeæ concedi, si quotidiana corruptionis reparetur supernaturali virtute defectus. Animadvertisendum quoque discrimen esse inter mortale, mortuum, & moritum. Mortale est enim quod potest mori; moritum quod mori debet:

bet: mortuum quod jam vita caret. Potest autem corpus esse mortale, quamvis non moritum, sicut hoc nostrum potest, ut ita dicam, esse agrotabile, quamvis non agrotatum, inquit Augustinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 5. Male ergo distinguit Socinus inter immortale & mortale, quod istud sit morti subiectum, illud nequaquam; quod enim morti subiectum est, non est mortale tantum, sed moritum; quemadmodum quod est vulnerabile, potest quidem vulneribus perfodi, sed necesse non est, ut vulneretur reapse. Recte tamen quod morti subiectum, appellatur mortale, ut infra.

3. PROPOSITIO: Mors est poena peccati; id est, poterat homo sibi mortem concilcere, ut fecit, sed non erat moriturus nisi peccasset.

Probatur mortem esse penam peccati. Definita est haec veritas à Synodo Palestina, ut S. Pater resert de Gestis Pelagii cap. 3. à Carthaginensi V. & Tridentina sess. v. can. 1. At Adversarii, cum quibus congridemur, nullam Sanctorum Conciliorum, ac Patrum rationem habent. Eos itaque ex sacris literis refellere instituimus. Genes. enim 11. 17. ita Dominus Adamum allocutus est: *De ligno autem scientie boni & mali ne comedas: In quacunque die comedeleris ex eo, morte morieris.* Legunt Hebrei **תְּמוֹת מוֹת** moriendo

morieris, id est, erit tibi mors inevitabilis, & eris obnoxius morti certo superventuræ: quam significationem inesse istiusmodi reduplicationi constat ex Gen. xxxvii. 33. Exodi 19. 12. 3. Regum 11. 37. Vertit hunc locum Targum, *Eris reus mortis: Symmachus, & Hieronymus, Mortalis eris: Vatablus, Morti eris obnoxius: Robertus Stephanus, Pagninus, Arias Montanus, Antiquior Itala, moriendo morieris: Fagius, tunc incipies esse mortalis: Græci, Συντρός σὸν, eris mortalis: Omnia ergo consensione Hebræorum, Latinorum, Græcorum, Syrorum cum primum Adam peccavit, sese ostrinxit moriendi necessitate, & antea poterat non mori. Mors ista, cui homo prævaricator se subiectit, non solum certitudinem, sed etiam vehementiam quamdam habere ex memorata hebraici sermonis phrasí certo certius colligitur, & pro utraque morte animæ, & corporis verba Geneseos apposite explicantur ab Augustino lib. xiiii. de Civit. Dei cap. 12. Esse quoque accipienda de morte corporis, imo de ista principaliter, ex ipsa scriptura, & ex ratione manife-*

stissime evincitur. Enimvero Deus hominem puniens dixit, *Terra es, & in terram ibis, quod nisi de morte corporis, quomodo intelligi possit, ignoro,* inquit idem Augustinus in primo de Peccatorum meritis cap. 3. Ratio autem satis aperta haec est, quoniam in citato Genesis textu Deus poenam comminatur, & mors animæ est ipsa culpa, per quam convertens se ad commutabile bonum libere à Deo recedit. Non ergo de morte animæ sola accipiendo est locus Genesis, alias sola culpa, non poena esset à Deo prænunciata: & verborum illorum, *Quocunque die comedeleris, morte morieris,* sensus foret non satis aptus, *Cum peccabis, peccabis.* Atque haec etiam communis sensu probantur, Hebræorum quoque, ut constat ex Sexto Senensi lib. v. Bibl. Sanctæ a. 43. & 52. nec non Buxtorfio in Append. ad differt. 2. Hujus argumentationis summa est: Ex versu 17. secundi capituli Genesis liquet Adam mortalem factum esse, id est morti subiectum, atque interiuta lata lege superventuro redditum in pulverem, quoniam mandatum de non comedendo ligni vetiti fructu transgressus est. Non esset ergo morti obnoxius, nec moriturus, si præcepto Domini obtemperasset.

Excipit hæc Socinus respondens 4. Deum, postquam homo lapsus fuit, Exceptio perspicue declarasse quid per mortem Socini. Gen. 11. v. 17. intellexisset. Ait enim: *Quia audisti vocem uxoris tuae & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuae. Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ. In sudore vultus tui vesceris panem tuum, donec revertaris in terram de qua sumptus es, quia pulvis es, & in pulvrem reverteris.* Gen. 11. 17. 18. 19. Vides mortis, non tanquam poenæ mentionem fieri, sed tanquam termini, ad quem ipsa poena duratura sit, nec infligi mortem à Deo, nec tanquam aliquid pristine hominis naturæ contrarium, vel dissimile commemorari; sed solum declarari hominem subiectum morti, tanquam rei, quæ ipsius hominis naturæ, & materiæ ex qua constabat, propria esset, eique valde consentanea. Addit Socinus: *Cum moriturum aliquem pronunciamus, cum ut mortem caveat monemus, cum mortis reuin esse affirmamus, cum mortem alicui minitamus, & similia innumera quotidie dicimus, nunquam de morte ipsa naturali loquimur, sed vel de violenta, aut quæ nobis*

bis immatura videtur, vel de infelici vita verba facimus; atque hoc sensu verba Genesis esse explicanda.

5.
Refutatio.

Sed hæc nullius sunt momenti; excurrit enim Socinus de secundo ad tertium caput Geneseos. In cap. 11. ver. 17. Deum mortem minitari, aperte probatum est. Socinus ipse pag. 260. fatetur ex hebraici sermonis proprietate illa verba, *morte morieris*, significare, *certissime morieris*, sive incurres in necessitatem moriendi, ut annotatum in Bibliis Roberti Stephani; & hominem ante lapsum, quamvis natura mortalis esset, non tamen obnoxium morti penitus & necessario. Ergo necessitas moriendi poena est. Etiam sterilitatem terræ & reliqua cap. 3. commemorata poenam esse, imo mortis præludia, aut etiam mortem defluentem, & sensim dissolventem corpora, donec in pulverem revertatur, puto neminem diffiteri. Abit etiam homo in cineres, & materiæ, ex qua constat, *consentanea est dissolutio*; non enim erat homo immortalis natura, sed gratiæ; ideoque nullus negat redire hominem in pulverem, quia de pulvere sumptus est. Sed contra naturæ defæctum plantavit Dominus in medio Paradisi lignum vitæ tribuens *stabilitatem contra vetustatem*, ut Augustinus ait, & ostendimus cap. ix. Quod ergo tam salubri ac mirabili cibo homo privatus sit, debetur merito transgressionis; & ideo naturalis conditio appellari non potest. Nam ut ipsius Socini exemplo utar, violentam mortem, & illatam sublato alimento, nemo unus dixerit naturalem. Illud vero quod ait hanc solam mortem, quam immaturam & violentam appellamus, infligi propter peccatum, non mortem absolute, quæcumque ea demum sit, ipsis Scripturæ verbis apertissime refutatur. Non enim Adamo dictum est, quacunque die comederis, morieris aut veneno, aut laqueo, aut ferro, sed *morte morieris*, id est, certissime morieris; nec illius genere mortis, violentæ scilicet, legimus Adamum fuisse interemptum. Violentum quippe dicere consuevimus, quod ab exteriori causa vim patitur. Si autem violentum appellas quidquid est contra inclinationem naturæ; do utramque manum, & mortem violentam esse profiteor. Verum quis, nisi omnino desipiat, affirmabit esse naturale quod naturæ inclinationi adversatur? Nunc sane cum mortem prænunciamus & lamentamur, loquimur sæpenumero de morte violenta, vel immatura; sed posteaquam incurrit homo in necessitatem

moriendi: quâ positâ fit poena actualis peccati mortis acceleratio vel turpitudo, quemadmodum facta est poena originalis culpæ ipsa necessitas moriendi.

Secundum pro Catholico Dogmate 6. argumentum sit: Sap. 1. 13. legitur: *Deus mortem non fecit*; & cap. 11. 23. *Quoniam creavit Deus hominem inexterrinabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Invidia autem Diaboli mors introivit in orbem terrarum*. At si homo conditione naturæ morti esset obnoxius, non regnaret mors propter dæmonis invidientiam, nec Deus hominem creasset *inexterrinabilem*. Igitur homo non est morti naturaliter subjectus.

Reponit Adversarius primo, Sapientiæ librum ad confirmanda nostræ Religionis decreta nullam vim & auctoritatem habere. Deinde ait, mortis nomine, non illam significari quæ est naturalis, & omnibus communis conditio, sed immaturam, miseram, & violentam. In primo enim cap. v. 12. Author hominem hortatur ad evitandam mortem; & mors quæ omnibus dominatur vitari non potest. Manifeste, inquit, idem ostendunt verba postremi verius: *Impii autem manibus & verbis accercent illam*. Sequenti autem capite ait duntaxat, impiorum Diabolum imitantium proprium esse alicui perditionem & mortem machinari, quemadmodum ille homicida fuit ab initio. Ac de impiis mortem alteri inferri conantibus scriptorem loqui manifestum est ex verbis sequentibus: *Imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius*.

Verum & hæc levissima sunt. Sacrorum librorum Canonem non privatorum hominum judicium, sed universalis Ecclesia debet definire. Sapientiæ liber in Divinorum voluminum serie tertii Carthaginensis Concilii, Romanorum Pontificum Innocentii & Gelasii, Tridentinæ Synodi notissimis decretis, & Patrum testimonio censetur; eumque laudarunt etiam temporibus proximi Apostolorum egregii Traætatores, ait S. Augustinus de Prædest. SS. cap. 14. Videant nunc Sociniani, qui nollent calliditatis insimulari, quanta vãfritie Faustus apertissima Divinorum librorum verba contorqueat. Concedo Autorem loqui de morte violenta, & adversus impios, qui illam proximo machinantur. Peto autem, quo sensu creavit Deus hominem *inexterrinabilem*? Quoniam creavit illum integrum & incorruptum, ac propterea sui similem, inquit pag. 161. *in animi incorruptione*, quam significat vocabulum græcum

9. *Præterea ad Rom. VIII. 10. scribit*
Confirmatio. Apostolus: Corpus quidem mortuum est
propter peccatum. Recte de his Augustinus lib. 1. de Peccatorum meritis cap. 4. *Puto quod non expositorem, sed*
tantum lectorum opus habet tam clara,
& aperta sententia. *Corpus, inquit, mortuum est, non propter fragilitatem terrenam, quia de terræ pulvere factum est, sed propter peccatum: quid amplius querimus?* Nec est cur aliquis objiciat Augustinum ibidem afferere corpus Adæ fuisse ante peccatum *mortale;* ut enim superioris diximus, mortale appellat quantum mori poterat, non mortale, quasi obnoxium morti; & *mortale* distinguit à morituro: *Sed & illud corpus (inquit) jam erat mortale, quam mortalitatem fuerat absumptura mutatio in aeternam incorruptionem, si in homine justitia, id est, obedientia permaneret: sed ipsum mortale non est factum mortuum, nisi propter peccatum.* Sive mortale erat quia poterat mori, immortale, quia po-

terat non mori; ut non uno in loco explicavimus.

10. *Idem Apostolus ad Rom. v. 12. Per unum hominem (inquit) peccatum in hunc Roboratio mundum intravit, & per peccatum mors.* Hæc verba, quatenus originale peccatum diserte probant ab interpretamentis Pelagianorum, & à cavillis Erasmi, & Joannis Phereponi libro proximo vindicabimus. Sufficit nunc animadvertere, quod sola lectione satis patet, mortem peccati stipendum esse. In Epistola pariter ad Corinth. 1. cap. xv. 21. scribit Paulus: *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* *Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* Non potest explicari Apostolus de sola morte animæ, cum & peccatum à morte distinguat tanquam effectum à causa, & sermonem instituat de corporis resurrectione. *Hanc illi mortem non corporis, sed animæ intelligi volunt, quasi aliud dictum sit ad Corinthios.* *Per hominem mors, ubi omnino animæ mortem accipere non sinuntur, quia de resurrectione corporis agebatur, quæ morti corporis est contraria,* ait Augustinus lib. 1. de Peccator. meritis cap. VIII. Itaque mors corporis per Adæ culpam in mundum ingressa est.

11. *Occurrit Socinus Apostolum non esse de morte naturali ulla tenus accipientem.* Primo quia Apostolus eodem loco appellat corpus Adami *animale*, dicens: *Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale.* Atque ut demonstret corpus *animale* esse, versu 45. afferit verba Genesis 11. 7. *Factus est primus homo in animam viventem: quæ præculdubio de corpore Adæ innocentis dicta sunt.* *Animale autem corpus quale sit, jam Paulus explicaverat, nempe vile, corruptibile, infirmum.* Ergo antequam peccaret, corpus *vile corruptibile, infirmum* habuit primus homo. Deinde subjicit Apostolus corpus hoc nostrum destruendum esse, quod terrenissimus, ut immortalitate donemur, quemadmodum semen non vivificatur, nisi prius moriatur. Atqui erat *primus homo de terra terrenus*, teste ipsomet Apostolo ibidem v. 47. *Destruendum itaque erat illius corpus, etiam si non peccasset.* Ulterius Apostolus opponit corpori *animali*, quod generatur ex Adam, corpus *spiritale*, quod vivificatur per Christum. *Istud erit immortale & incorruptibile.* Erit ergo illud natura sua morti, & corruptioni subjectum.

12. *Hæc ejusdem cum præcedentibus facinæ sunt. Animale est hoc corpus sicut pri-*
R. P. Berti Theol. Tom. II.
Uu

primi hominis fuit, sed hoc jam in ipso animalis genere est multo deterius; babebat enim necessitatem moriendi, quam illud non habuit: inquit Augustinus lib. vi. de Gen. ad lit. cap. 26. Itaque corpus Adami erat *animale*, quia poterat mori, & etiam ante lapsum utebatur escis ad reparationem calidi, & humidi, unde animalis vita penderet. Sed ligno vitae à mortis necessitate prohibebatur, atque in juventutis flore detinebatur: & ideo non *spiritale*, sed *animale* fuisset non dubium est; nequaquam tamen moriturum, nisi in Dei prædicentis, minantisque sententiam delinquendo corruisset: ait idem Augustinus lib. xiiii. de Civit. Dei cap. 23. Destrudendum est hoc corpus corruptibile, ut resurgat in gloria. propterea quod induimus imaginem terreni hominis propagatione, & prævaricatione mortis, quam nobis intulit generatio: & corpus, ut idem Apostolus ait, *mortuum est propter peccatum*; ideoque instar feminis emori debet, ut reviviscat. Quoniam vero resurget, *ut mori omnino deinceps non posset*; erit *spiritale* etiam per oppositio- nem ad Corpus Adami, quod mori poterat. Hæc adversus Socinum, qui ut aliorum hæreticorum, etiam Pelagii malitiam callide arguteque superavit.

13. Argumenta
Pelagii.

Restat, ut veteratoris hujus, id est Pelagii, argumenta refutentur, quæ ex Scripturis æque, & ex rarione petuntur. Ex illis objici potest, quod eadem die, qua Adam comedit de ligno scientiæ, quantum ad corpus attinet, non est mortuus, sed annos vixit triginta & nongentos. Itaque ea verba, *Quacunque die comederas, morieris, animæ, non corporis interitum minitabantur*. Apostolus quoque dum ait, *Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*, haud recte de morte corporis exponit; quandoquidem non omnes per Christum vivificantur, ideoque nec omnes in Adam moriuntur. At morti corporis unusquisque subjicitur. Ergo de hac morte Paulus non loquitur. Hanc mortem naturalem esse etiam ratio commonstrat, primo quoniam pugnantibus elementis humanum corpus constructum fuit: & quod talibus constat, tendit naturaliter in corruptionem: posthac poterat obrui Adam molis alicuius subversione, percuti fulmine, mergi aquis, aut alio inopinato eventu interire. Sunt hæc perulgatae Pelagianorum captiunculæ.

14. Solutio I. Ad primum respondeo Gen. xi. 17.

in comminatione & prohibitione Domini

propriæ utramque mortem intelligi, eam nempe, quæ naturalis vitæ privatio est ob animæ divulsionem à corpore, & hanc maxime & principaliter, & eam quæ est spiritualis vitæ privatio ob animæ à Deo per peccatum separationem; & hanc utique Adæ ipso transgressionis die contigisse. Legendus Gregorius Papa Epistola prima ac tricesima libri sexti. Attamen etiam mors corporis cœpit eodem momento in hominem debacchani: primo ob necessitatem moriendi; deinde ob frigus, & stum, lassitudinem, & quotidiana corruptionis defecum, qui nihil est aliud, quam quædam prolixitas mortis, ut idem Gregorius scribit Hom. 37. in Evangelia, necnon Augustinus de peccatorum meritis cap. 16. Priori sensu etiam in humanis judiciis, postquam in reum pronunciata sententia est, & is in carcerem adducitur, *jam in mortuis extingue degit*, inquit hom. 17. in Gen. Jo. Chrysostomus, & Apostolus ad Rom. 5. 12. *in omnes homines mors pertransit*. Posteriori autem sensu metonymice idem est mors, ac id, quod trahit ad mortem: quo sensu Exodi x. 17. ait Pharaon, *afferat à me mortem istam*. Sunt denique, qui ea verba *In quacunque die* referenda putant ad *co- mederis*, non ad *mori-eris*: & qui diem promille annis interpretantur, quorum annorum summam primus homo non attigit.

15. Secundum argumentum nullius estroboris. Verborum enim Apostoli, ut Solutio 2. Augustinus ait lib. xiiii. de Civ. Dei cap. 23. sensus est, quod *sicut nemo corpore animali, nisi in Adam moritur, ita nemo corpore spiritali, nisi in Christo vivificatur*. Præterea quemadmodum S. Pater observat tum hoc loco, tum in 1. de Peccatorum meritis cap. 8. non agebatur ab Apostolo de *justitia que contrariatur peccato, sed de corporis resurrectione, quæ contraria est corporis morti*: idque extra controversiam omnem evincunt proxima verba: *Per hominem mors, & per hominem resurrecio mortuorum*. Atquicet plurimi sint destituti vita justitiae, omnes tamen mortui corporaliter resurget, ut eopem loco Apostolus contestatur. Sunt ergo omnes per Adam, in quo singuli peccaverunt, morti corporis ob illius prævaricationem addicti. Ad priorem ratiocinationem responsum dedimus cap. xi. allato exemplo vestimentorum, calceamentorumque, quæ in deserto plurium annorum spatio non sunt obtrita, atque Henochi, & Heliæ, quorum corpora nondum senectute contabuerunt. Ita

Ita metuendum non erat, ut Adam habens de ligno vitæ stabilitatem *fene*ctute gravaretur, & paulatim veterascendo perveniret ad mortem. Pari jure de impenditibus periculis est discurrendum. Ut enim per interiorem gratiam, nullis agitabatur perturbationibus animi, ita per gratiam externæ protectionis nullis corporum ladebatur incommodis. Legendus Augustinus lib. XIV. de Civ. Dei cap. 10. Sed de corporis morte satis.

DE IGNORANTIA.

16.
De poena
ignorantie.

Plenitudinem scientiæ, & clarissimam summi veri revelationem, quæ futura erat merces perseverantie, utique homo in prima conditione non habuit. Illuminatus tamen fuit, ut bene ac sapienter vivere posset, & Deo per liberum arbitrium adhærere, ea prorsus ratione, qua de Angelorum mente dictum est lib. X. cap. 19. Quare non poterat homo decipi, & errare invitus, nec *Diabolus eum cepisset, nisi jam ille sibi placere cœpisset*, inquit Augustinus XIV. de Civ. Dei cap. 13. Nunc plura à nobis ignorari etiam eorum, quæ ad nos spectant, experientia compertum est. Hanc ignorantem naturalem esse, non penam peccati, audebant asserere Pelagiani, apud S. Patrem lib. de Dono Persev. cap. XI. & in 1. de Peccatorum meritis cap. 36.

17.
Proposito.

PROPOSITIO. Ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis suæ, & qua approbat falsa pro veris, ut erret invitus, non est natura instituti hominis, sed poena damnati.

Probatur
ignoran-
tiam esse poe-
nam damnæ.
ti.

Ita Augustinus citato loco, & in 111. de lib. arbitrio cap. 18. in 1. Retractat. cap. 9. in VI. aduersus Julianum cap. 16. & in Enchiridio cap. 24. Cujus argumenta sunt: quia ignorare est malum, per quod à nescientibus innumera perpetrantur mala, & cuius causa anima lis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. At malum nequit esse naturalis conditio, sed est poena peccati. Itaque ignorantia, & difficultas, sine quibus nullus hominum nascitur, supplicia sunt, non primordia naturæ. Rursum quia sanat Gratia Christi vulnera propter peccatum inficta, & ignorantia minuitur veritate magis magisque luce, concupiscentia vero animi charitate magis magisque fervente: & ideo Pelagiani gratia Christi necessitatem negabant, propterea quod sateri nolebant utramque, ignorantiam, & concupiscentiam, penam esse peccati: At gra-

R. P. Berti Theol. Tom. II.

tia Christi deputanda est tam superna mentis illuminatio, quam inspiratio sanctæ dilectionis: Igitur ignotatio, quæ per hanc illuminationem dispellitur, vulnus nunc est, priorisque damnationis effectus. *Ignorantia* (inquit S. Pater lib. 11. de Dono Persev. cap. 17.) *Ignorantia igitur & infirmitas vita sunt, quæ impediunt voluntatem, ne moveatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstinentem.* Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, *gratia Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates.* Vide Christianum Lupum cap. 1. de Opin. Pro-
bab. & Card. Norisium in Respons. ad Append. scrup. Anonymi. Accedit de-
promptum à ratione argumentum: quippe Adam conditus est cum tali potestate, qua bestiis terræ, & cæteris animan-
tibus dominaretur; atque his nomen dedit, eoque, ut ex Hebræorum lingua colligitur, deprehenditur natura singu-
lorum. Illam itaque perfecte noverat. At nunc qualem hominem adinvenies, qui, nisi longo studio sese maceraverit, posset vel domesticorum animalium pro-
prietates dignoscere, easque simplici vocabulo designare? *Sunt ergo revera animæ duo ista panalia, ignorantia, & difficultas,* Lib. 111. de lib. arb. cap. 18.

Oppones: Adam & Eva à serpente seducti sunt: Ergo priusquam laberen-
tur, ignorarunt dolos in seductoris in-
terrogatione latentes.

Respondetur, Evam à supplantatore fuisse in fraudem deductam, posteaqua-
divinitatem singulari animi insolentia af-
fectavit: eam enim aucupaturus hostis
versatus, & artificio eruditus, illicere
ad sapientiæ fastigium curavit; atque
ita jam arrogante & inflatam elusit,
*Quando bis verbis crederet mulier à bona
atque utili re divinitus se fuisse probi-
tos, nisi jam inesset menti amor propriæ
potestatis, & quadam de se superba præ-
sumptio, quæ per illam tentationem fue-
rat convincenda & humilianda?* Hæc
Augustinus libro XI. de Gen. ad lite-
ram cap. 30. num. 39. Et XIV. de Civ.
Dei cap. 13. Illud itaque malum, quo cum
sibi homo placet, tanquam & ipse fit lumen,
avertitur ab eo lumine, quod ei se placet, &
ipse fit lumen; illud, inquam, malum præ-
cesserat in abdito, ut sequeretur hoc malum,
quod perpetratum est in aperto. Verum
est enim quod scriptum est, *Ante rui-
nam exaltatur cor, & ante gloriam hu-
miliatur.* Prov. XVI. 18.

Potest idem affirmari de Adam, nisi ma-
vis assererere, hunc non fuisse deceptum, Notandum.
sed

18.
Objectio.

Solutio.

sed peccasse sociali quadam necessitudine, ut Augustinus explicat memorato libro cap. xi. exemplo Aaron, & Salomonis. Quorum alter populo, ut Idolum aureum conflaret, *non consentit inductus, sed cessit obstrictus*: alter vero, quamquam non crederet Deorum simulacra esse colenda, fuit tamen *blanditiis fæmineis ad sacrilegia compulsus*. Atque in hanc rem profet S. Pater testimonium Apostoli scribentis in 1. ad Tim. cap. 11. v. 14. *Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit*. Hoc tamen Apostolicum testimonium ita quidam interpretantur, quod Adam non fuerit deceptus à serpente. Hortatur enim Paulus mulieres, *ut in silentio discant cum omni subjectione*, ac jubet, ne docere permittantur: cuius monitionis ac præcepti duplum causam affert, dignitatis viri, qui primus formatus est; & imbecillitatis mulieris, quam serpens, ut infirmorem, circumvenit. Quamquam vero Augustinus Adamum à serpente negat supplatum; nihilominus laqueo erroris implicatum afferit, & eum *fecellit quomodo fuerat judicandum*, forte quod veniale crederet ab uxore commissum, inquit S. Doctor in eodem illo loco. Hujus erroris fontem in exitu præcedentis capituli demonstravimus.

DE CONCUPISCENTIA.

20.
De poena
concupi-
scientiæ.

Concupiscere, si vim attendas grammaticalem, idem est, ac *velle, appetere, cupere*; & definiri potest concupiscentia bonarum æque & malarum rerum appetitus. Hinc in utramque partem, non solum Latini scriptores vocem hanc usurparunt, inter quos Cicero usitata phrasit ait cum pernicioseum aliquid, tum res magnas & maxime expetendas *concupisci*; verum etiam Autores sacri; inter quos Psalmista bono utique sensu ait: *Concupiscit anima mea in atria Domini; Jacobus contra, Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum*. Atque tam de rerum spiritualium, quam sensibilium desideratione vocabulum istud *concupiscentia* adinvenitur prolatum. Sed nunc de ea agimus *concupiscentia*, *qua caro concupiscit adversus spiritum*, inquit Augustinus lib. vi. contra Julianum cap. 18. & quæ est generale vocabulum omnis cupiditatis: *Est enim libido ulciscendi, quæ ira dicitur, est libido habendi pecuniam, quæ avaritia, est libido quomodounque vincendi, quæ pericacia, est libido gloriandi, quæ jactantia nuncupatur, auctore eodem Augustino*

xiv. de Civit. Dei cap. 15. Proximo tamen capite docet concupiscentiam peculiari ratione appellari, non quamcumque libidinem, sed illam, *qua obscenæ partes corporis excitantur*.

Nequit ulla concupiscentia reperiri sine anima; nam *concupiscere viventis, & sentientis anima est*. Non est tamen concupiscentia ipse animæ sensus, sed illud, quod nos habere sentimus; *sicut in passionibus corporis non sensus est morbus, sed ille sensus est, quo nos morbum habere sentimus*: Verba Augustini sunt lib. vi. contra Julianum cap. 14. & 18. In unoquoque autem animi sensu distinguenda est sentiendi vivacitas, utilitas, necessitas, & libido. *Vivacitas sentiendi est, qua magis alius, alius minus in ipsis corporalibus rebus pro earum modo, atque natura quod verum est percipit, atque id à falso magis, minusve discernit. Utilitas sentiendi est, per quam corpori vitæque, quam gerimus, ad aliquid approbandum, vel improbandum, sumendum, vel rejiciendum, appetendum, vitandumque consilimus. Necessest sentiendi est, quando sensibus nostris etiam quæ nolumus ingeruntur. Libido autem sentiendi est, quæ nos ad sentiendum sive consentientes iuente, sive repugnantes, appetitu carnis voluntatis impellit*. Hæc est concupiscentia, de qua agimus. Julianus ista quatuor invicem confundebat, sed distinguenda esse demonstrat S. Pater lib. iv. cap. 14. allatis sensuum omnium experimentis. Inter quæ ingeniose observat etiam Virgilium nulla imbutum fide, divinaque scientia inter famem unde oritur edendi necessitas, & libidinem sive intemperantem appetitum epularum posuisse discrimen; dum enarrans frugalem Aenæ ac sociorum refectionem post naufragii pericula, in viii. Aen. libri ait:

*Postquam exempta fames e pulis, men-
sæque remotæ,*

De regio autem, splendidoque convivio, quo ab Evandro postmodum fuerunt excepti, inquit Poeta:

*Postquam exempta fames, & amor
compressus edendi.*

Ex quibus constat concupiscentiam non esse appetitum sensitum aut rationalem duntaxat, sed appetitum ipsum inordinatum & reluctantem, sive impetum animi, aut sensus ad turpia & immoderata trahentem. *Motibus igitur suis anima, quos habet secundum spiritum, adversatur aliis motibus suis, quos habet secundum carnem: & rursum motibus suis, quos habet secundum carnem, adver-*

21.
Notan-
dum 1. de
concupi-
scientia.

adversatur aliis motibus suis, quos habet secundam spiritum; & ideo dicitur: *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem*: ait Augustinus lib. vi. adversus Julianum cap. 14. num. 41.

22. *Notandum*. Ipse tamen motus non est concupiscentia, sed actus ejus; quemadmodum exponit S. P. eodem lib. cap. 19. Quare concupiscentia est prava illa affectio, unde istiusmodi inordinatus motus exoritur. Hinc è Schola nonnulli, quibus consentiunt ex nostris Thomas de Argentina, & Gregorius Ariminensis in distinctionem libri 11. tricesimam appellari concupiscentiam sensu non malo *morbida qualitatem*. Est autem morbidum, quod tabe confectum est, & vim habet morbi inferendi, ut morbida peccus, morbus aer: quod nomen *morbida qualitatis* eatenus approbamus, quatenus significatur *qualitatis* nomine, animi aut corporis habitudo; quæ talis esse potest, etiam carentia prioris temperamenti, ut malam qualitatem dicimus languorem infirmitatis. Nam S. P. Augustinus lib. 1. de Nuptiis cap. 25. de concupiscentia scribit, *Affectio est quedam malæ qualitatis, sicut languor*. Atque manifestius xi. de Gen. ad lit. cap. 32. appellat concupiscentiam eodem vocabulo, *morbida, & mortifera qualitatem*. Certum est autem, hanc non esse malam substantiam à principio malo productam in homine, ut S. Pater adversus Manichæos non uno in loco demonstrat; quoniam malum nihil est aliud, quam sola à bono deficiens. Importat vero concupiscentia aliquid positivum, videlicet, esse impetum, motumque animi, aut sensus; & aliquid privativum, nempe esse motum non rectum & moderatum. Atque ita facile percipitur quomodo, et si non est substantia, aut qualitas positiva, inficit, titillat, & inclinat ad malum: quia ut moveat & afficiat habet à vivacitate & natura sensus vel animi, ut afficiat moveatque inhoneste, id nanciscitur à vitio, & privatione ordinis inter carnem & spiritum; quemadmodum ut claudus currat, officium est animalis; sed ne recte incedat, fit lassione atque imbecillitate membrorum. Quamobrem nisi homo infirmus esset, sed inferior pars obtemperaret rationi; nullus impetus animi, aut sensuum foret idem ille, quem libidinem & concupiscentiam promiscue appellamus: habuisset enim homo obedientiam inferiorum membrorum, quam sua inobedientia perdidit. Legendus Augustinus lib. xiv. de Civ. Dei cap. 24.

PROPOSITIO: Concupiscentia vi-
tium est inseminatum persuasione Dia-
boli, naturæ vulnus, & poena peccati. 23. *Propositio*

Ita definit Tridentinum Concilium *probatio*:
fess. v. can. 5. & probatur 1. Joannes cap. 2. v. 16. ad Parthos hæc scribit: *Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, & concupiscentia ejus*. Apostolus autem ad Romanos cap. vii. v. 23. *Video*, inquit, *aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & capti- vantem me in lege peccati, quæ est in membris meis*. Et ad Gallatas v. 17. *Caro enim concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem: hæc enim sibi invicem adversantur, ut non que- cunque vultus, illa faciat*. Jacobus etiam cap. 1. v. 14. scribit: *Unusquis- que vero tentatur à concupiscentia sua abstractus & illeitus. Deinde concupi- scientia cum conceperit parit peccatum*. Ex quibus S. Pater hæc argumenta aduersus Pelagianos vibrat. Primo concupiscentia, quam Joannes affirmat à Patre non esse, & cui nos admonet, ut resistamus; non est natura instituti hominis, sed poena damnati; munera quippe Dei debemus custodire ac diligere, nec naturam, quæ bona est, exer- crari possumus & odisse: *Quonodo au- tem Joanni Apostolo obtemperamus, si concupiscentiam carnis diligimus? Re- spondebis, Non est ipsa, quam laudo. Et quæ illa est, quam Joannes dixit à Patre non esse? Luxuria, inquies. Sed luxu- rijs non erimus, nisi istam, quam lau- das, concupiscentiam diligamus. Ac per hoc nolite diligere carnis concupis- centiam, cum dicebat, luxuriosos nos esse nolcat. Ab hac igitur abs te laudata concupiscentia diligenda prohibemur, quando à luxuria prohibemur: hæc au- tem, quam diligere prohibemur, non est à Patre. Hæc igitur concupiscentia, quam laudas, non est à Patre. Aug. lib. xvii. contra Julianum cap. 13. num. 64. Deinde liquet ex Apostolo concupiscentiam cum castitate pugnare: & unum bonum cum altero minime pugnat. At castitatem bonam esse de- monstrant sacræ literæ, quæ nos ad eam conservandam hortantur. Oportet ergo, ut carnis concupiscentia sit mala, & homini adhærens ob vitium, non ob naturalem conditionem. Duo enim bo- na, quæ à Patre sunt inter se pugnare non possunt; pugnant autem inter se con- tinentia, & concupiscentia: quid bo- rum à Patre magis esse velis, responde:*

sequitur è vestigio Augustinus. Præterea ex præmissis Scripturarum Divinarum testimonii constat concupiscentiam ad peccatum nos inclinare, cæque, nisi Christi gratia succurrat, arbitrium hominis lege peccati quasi mancipium Diaboli captivari. Sed quod ad peccatum allicit & prolectat, est natura suâ malum & pena; malum itaque, & peccati pena est concupiscentia, seu pugnax & lacerosa libido. *Quis autem ita sit imprudens atque impudens, ita procax, pertinax, pervicax, ita postremo insanus & demens, qui cum peccata mala esse fateatur, neget esse malum concupiscentiam peccatorum, etiam si adversus eam concupiscente spiritu peccata concipere ac parere non sinatur?* Lib. vi. ejusdem adversus Julianum argumenta S. Pater jaculat, quæ operose constringunt eruditii Ordinis Theologi, Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 2. Fulgentius Bellelli lib. 3. cap. 14. 15. & 16. Aurelius Piette de peccato Originali Quæst. 6. aliquic complures.

24.
Objectiones
Pelagiano-
rum.

Etsi permulta à Pelagianis objectabantur, possunt tamen omnia ad hæc revocari. Principio, concupiscentiam ad proli generationem inditam esse ex eo colligitur, quod illa etiam pecudes illiciuntur, in quibus nulla culpa esse potest. Deinde stante etiam integritate naturæ fuisse filiorum propagatio: igitur & concupiscentia. Tum: Si hæc mala sit, damnandæ erunt nuptiæ, quorum officium nonnisi indulgendo libidini exercetur. Præterea nihil est aliud concupiscentia, quam naturalis appetitus, in quo, ut in cibo vel potu usuvenit, solus est culpandus excessus. Insuper etiam peccati pena aliquod bonum est, non enim est malum peccatorum punire: bona erit ergo concupiscentia, quam contendimus penam esse peccati. Postremo concupivit Eva ligni vetiti fructum, de quo comedens prævaricatrix evasit: fuit itaque ante mulieris prævaricationem ipsa libido.

25.
Resolutiones lib. iv.

Respondet Augustinus ad primum contra Jul. cap. 5. n. 39. ideo hanc libidinem in belluis malam non esse, *Quoniam non repugnat rationi, qua carent.* Addit de Orig. Peccato cap. 40. tantam excellentiam esse homini comparatione pecoris, ut *natura istius in homine vitium sit.* Subdit lib. iv. Operis imperfecti num. 56. habere animam *asimilam*, qui, cum libido sit natura pecoris, *negat in homine penam esse.* Ait bruta non inhiare in prægnantes, atque in actus obsceniores; ideoque in

homine libidinem longe esse turpiorem, quam sit in belluis. Narrat lib. vi. contra Julianum cap. 14. num. 41. exemplo Calligoni, etiam Eunuchos meretriciis amplexibus Inquinari, quam turpitudinem in exsæctis bestiis non offendimus. Quod sequitur de propagatione proli in statu innocentia solvitur lib. vi. adversus Julianum cap. xi. lib. 11. de Nuptiis & concupis. cap. 13. & lib. xiv. de Civit. Dei cap. 23. & 24. dicendo tunc libidinem aut nullam futuram, aut ita subditam voluntati, ut nunquam posset sollicitare nolentem, ita, ut absque noxia cupiditate homo uteretur genitalibus membris, ut modo movet pro lubitu manus, aut pedes. Tertium argumentum in ipsum Julianum retorquetur lib. 111. cap. 15. nam cum nuptiæ sint concupiscentiæ remedium, ut fatebatur Julianus, consequitur illam esse *languorem quendam & morbum;* nemine providente remedium sanitati. In 1. autem de nuptiis cap. 14. demonstrat culpabilem non esse generandi intentione concubitum, qui proprio nuptiis est imputandus; has vero illud, quod non pertinet ad se, carnalem videlicet voluptatem, venia dignum redere propter se. Addit lib. vi. contra Julianum cap. 18. hoc libidinis malo bene uti pudica conjugia, cum eo utuntur generandi causa, atque illud certa lege refrinant, ne ad alienas mulieres laxatis extra pudorem habenis discurrat. Ad quartum nego concupiscentiam esse naturalem appetitum; nam velle etiam salvum esse, & velle suscipere filios, eosque nutrire & educare naturalis est appetitus, idemque rationis, non libidinis, ut S. Doctor ait lib. 11. de Nuptiis cap. 5. quare concupiscentia ad appetitum addit inordinationem, quâ rationem anteverit, eique repugnat, ideoque, nisi cum Pelagianis sensum vivacitatem, libidinemque permixte accipiamus, semper in hac aliquis excessus deprehenditur. Proxima argumentatio exploditur exemplo mortis, & cæcitatibus, quæ licet bonæ sint comparate ad Deum justæ eas infligentem, quod præstat beneficia indebita subtrahens; nihilosecius peccatori, cui decernuntur, pena sunt. Ultima etiam eliditur, respondendo præcessisse in Eva malam voluntatem, qua serpenti subdolo crederet, & consecutam malam concupiscentiam, *qua cibo inibiaret illico;* ut scribit Sanctus Doctor lib. iv. Operis imperfecti cap. 56. & nos supra diximus Prop. 3. cap. 12. De Concupiscentia, quam in statu naturæ puræ propugnant quamplures Theologi,

paulo

paulo infra : nunc enim de ea, quam modo experimur, tantummodo verba fecimus.

DE PUDORE NUDITATIS.

26.
De pudore
nuditatis.

Hujus concupiscentiae etiam pudor nuditatis est invictissimum argumentum: quod cum negare auffit sit post veteres Pelagianos immoderatus Augustinianorum librorum Censor Joannes Phereponus, breviter demonstratur. Etenim Genesis 11. 25. de Adam & Eva antequam laberentur, scriptum est: *Erat autem uterque nudus, & non erubescabant*: post transgressionem vero, ut habetur cap. 111. 7. *Aperti sunt oculi amborum; cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficas, & fecerunt sibi perizomata*. Atqui non sunt aperti primorum hominum oculi, quasi ante lapsum cæci fuerint, ut supra adversus Ophitas demonstratum est: nec ut viderent interiorem peccati maculam solummodo; quippe ad hanc contegundam nihil conferre poterant perizomata ficas. Itaque aperti sunt, ut erubescerent, turpisque nuditatis afficerentur pudore. Merito *bujus libidinis maxime pudet, merito & ipsa membra, quæ suo quodam, ut ita dixerim, jure, non omnimodo ad arbitrium nostrum movent, quæ non moventur, pudenda dicuntur, quod ante peccatum hominis non fecerunt*. Nam sicut scriptum est, *Nudi erant, & non confundebantur*; non quod eis sua nuditas esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat, quia nondum libido membra illa præter arbitrium commovebat, nondum ad hominis inobedientiam redarguendam sua inobedientiam caro quodammodo testimonium perhibebat, &c. Legito Augustinum lib. xiv. de Civit. Dei cap. xvii. Hinc est quod merito Sanctus Pater ex pudore nuditatis, atque ex eo, quod concubitus fæminei, cæterique actus voluptuosi nunquam palam perficiantur, & ingenuus quilibet homo ne turpia verba profundat continetur à veracundia, evincit libidinem malum esse tam hoc ipso loco, quam in altero libro de Nuptiis cap. 5. & contra Julianum lib. iv. cap. 16. & lib. v. cap. 2. Quo in loco etiam hæreticum redarguit, quod ut argumentum ex allatis verbis Geneseos petitum callide eluderet, perizomata idem significare affirmabat ac vestimenta. Verum putide prorsus, ac pertinaciter. Enimvero Græcum vocabulum πελμόνατα, & Hebraicum חנרת Hagarod, Chaldæumque

לְרֵזָן Zerazin idem esse ac subcinctoria, subligacula, & lumbaria, ipsum etymon demonstrat, atque consensio Interpretum univerlorum.

Objicit Phereponus Animadv. in 27. cap. 13. lib. xiiii. de Civit. Dei, & in *Objectiones*, cap. 17. libri xiv. motum aut nullum Phereponi, fuisse in Eva, aut certe minime conspicuum, & qui in eam ruborem posset inferre. De nuditate primorum parentum videndos cum alios Interpretes, tum præsertim Joannem Clericum in Genesim: gentes in Africa & America plane nudas incedere, nec olim magis vestitus fuisse, quidquid scribat in suo Appollonio Philostratus: nuditatis pudorem hinc potissimum natum, quod cum Adam & Eva liberos habuerint, tecti esse debuerunt, ne hi genitalia membra contrectarent, suisque citius æquo abuterentur: mulieres à pubertate tectas esse oportere, ne singulis mensibus oculos foedum quidpiam offendat: conjugatos quoque nuditati confulere, ne per oculos concitata libido, optimæ conjugiorum leges violentur. Belle his verbis censorium calatum retrahit: *Sed de his pluribus non agamus, ne in pudorem & ipsi peccamus.*

Respondeat idem Augustinus, ut quisque videat tam exulcerato animo Phereponum Sancti Doctoris libros legisse, ut tela Juliani jamdiu ab illo protrita nonnisi in sui perniciem tractare præsumat. Itaque S. Pater lib. iv. contra Julianum cap. 13. num. 62. hæc habet: *Quid autem de motu fæminæ, cuius & ipsam puduit, inaniter argumentandum putasti? Non utique fæmina motum visibilem texit: sed cum in eisdem membris tale aliquid sentiret occultius, quale vir senserat, ambo texerunt, quod alterutrum videndo in alterutrum commoti ambo senserunt, & vel unusquisque sibi, vel alter alteri erubuerunt. Næ peracuta est prior illa Phereponi argutatio, nova, ac peremptoria! Deinde nos Phereponus hortatur, ut adeamur Interpretes, præsertim vero Joannem Clericum, id est seipsum, pro recta intelligentia versus 7. capit. 111. Geneseos, quem de nuditate animi, id est, privatione gratiæ, ac peccato intelligendum esse contendit. Sed audiatur Augustinus lib. v. adversus Julianum cap. 2. num. 7. hæc edifferens: *Ubi manifesta res est, scripturæ Divinæ sensui nostrum sensum addere non debemus: non enim hoc sit humana ignorantia, sed præsumptione perversa. Adam, & mulier ejus, qui nudi erant ante peccatum, & non**

con-

confundebantur, mox ut peccaverunt quas partes corporis amicierunt, perizomatum nomine satis evidenter expressum est. Videntur quid texerint: nimiae insipientia est adhuc querere, nimiae impudentia adhuc negare, quid senserint. De nuditate itaque corporis, non solius animi, sunt verba Genesis accipienda, & de velamine pudendorum membrorum, quorum motu sentitur turbida ac perversa libido. Atque haec est omnium fere Interpretum expositio; cui nec repugnat interpretatio eorum, qui docent Adam & Eam aperuisse oculos mentis ad discernendum inter bonum & malum; nam & his assentitur S. Pater xi. de Genes. ad lit. cap. 32. & xiv. de Civit. Dei cap. 17. scribens, se primos parentes cognovisse nudatos illa gratia, qua prius vestiebantur. Quod sane neverunt, quia hac gratia remota, extitit in motu corporis quædam impudens novitas, unde esset indevens nuditas, & fecit attentos reddiditque confusos. Joannem autem Clericum, inquit eruditus Auctor librorum de Ingeniorum moderatione lib. 111. cap. 3. virum & eruditione & ingenio critico revera celebrem, sed licentia quoque opinandi famosum, adeoque in Sanctos Patres animatum, cum audis; alterum, imo ipsum Phereponum audire te putas. Unde appetet hominis arrogantia, qui non solum Phereponum, id est, laboris patientem se ipsum nominat, verum etiam præ cæteris se Divinarum scripturarum Interpretem nobis lexitandum proponit. Quod rursus opponitur de causa pudoris, eadem facilitate ab Augustino retunditur in 11. de Nuptiis cap. 5. num. 14. his verbis: *Quare illud opus conjugatorum subtrahitur & absconditur etiam oculis filiorum, nisi quia non possunt esse in laudanda commixtione sine pudenda libidine?* Idem dicendum est de adolescentibus, & pueris egressis ex ephebis, ceterisque nuda membra tegentibus: quare, nisi forte ob turpitudinem libidinis, nuditatem suam erubescunt? Sed accedit ad refellendum Phereponum, quod primi parentes consuerunt subcinctoria, ac tegumenta verendorum, cum nec filii essent, qui contrectarent pudenda, nec alienæ mulieres, quibus Adam commisceretur, neque causæ aliae, quas imprudens Criticus prætexit. Nec minus est portentosum in gentibus Americanis, quod nude prorsus incedant, quam quod sint anthropophagæ, & natos, parentesque immaniter cædant: quæ facinora laudanda sunt, etiam laudanda erit li-

bido; si minus, neque haec erit cum moribus summe vituperandis perpaucorum hominum celebranda. Denique & quod vereatur Criticus ne peccet in pudorem, ita ab Augustino carpitur lib. iv. contra Julianum cap. 13. num. 62. Sed loquens vana petis, ut ignoscant reverendæ aures, & congerificant potius, quam indigenentur necessitatib; tue *Quare petis, ut ignoscatur tibi?* Nonne abs te venie possumus etiam ipsa est libidinis accusatio? Et lib. 11. de Nuptiis cap. 9. num. 22. *Quid enim potuit Deus facere, quod ejus prædicatorem pudeat dicere?* Ita Augustinus fregit in Pelagianis Phereponi audacissimam temeritatem. Haec de pudore nuditatis primorum hominum, quorum oculi, ad discernendum inter bonum quod amiserant, & malum in quod ceciderant, aperti sunt;

*Quosque aluit misero fallax infania pomo,
Vestivit folio: saeva quos arbore nudos
Reddedit, bos gravius tenui de cortice
texit.*

Alcimus Avitus lib. 3.

DE TUNICIS PELLICEIS.

Ad tegendam foemorum nuditatem perizomata fucus sibi primos homines De Tunicas consuisse, Deumque eis addidisse tunicas pelliceas Divina narrat Historia. Has tunicas Origenes esse putat ipsum mortale corpus ob prævaricationem præteritam interitu conficiendum. Hunc allegoricum sensum etiam Augustinus comprobat in 11. de Genesi contra Manichæos cap. 21. dicens: *Ipsi enim fecerunt præcinctoria de foliis fici, & Deus illis fecit tunicas pelliceas; id est ipsi appetiverunt mentiendi libidinem relicta facie veritatis, & Deus corpora eorum in istam mortalitatem carnis mutavit, ubi latent corda mendacia.* Pro qua Origeniana sententia stare videtur evidens ratio; non enim decebat Deum lanum fieri, maestare animalia, & pellium esse futorem. Cum etiam bina cuiusque speciei animantia produixerit, & nihil novi considerit die sexta transfacta; inverisimile est aliqua deglubisse, uno bestiarum genere perditum.

Verumtamen affirmandum est, vere Adamo & Evæ Tunicas è pellibus confutatas Deum fecisse: non enim alium pelliceas af sensum patiuntur hebraica nomina **תְּנִנָּתָה** **תְּנִנָּתָה** **Catnod-Hor**, quæ significant vestimenta ex pelle bestiis detraha: nec sine causa in historiis à literali sensu est ulla-

ullatenus recedendum. Cui sane non adversatur Augustinus, qui xi. de Gen. ad lit. cap. 39. n. 52. scribit: *Hoc significationis gratia factum est, sed tamen factum.*

3.
Variae sententiae te-
runduntur.

Ad rationem prædictam, quæ vide-
tur confirmare Origenianum errorem,
responderunt veteres Rabbini fuisse pel-
les, quas statim tempore serpentes abjiciunt; sive animalia adhuc viventia
sponte, Dei iussu, se pellibus expolias-
se: aut forte *pellium* nomine significari
pilos, vel lanam. At hæc partim ficti-
tia sunt, partim aspera & contorta;
partim quoque temporis angustia, &
necessitati convenire non possunt. Pro-
copius Gazæus Comment. in Genesim
putat hujusmodi vel productas ex ni-
hilo, vel per conversionem præexisten-
tis materiæ, ipsa die sexta post Adæ la-
psum, & die ad vesperam inclinante.

Torniellus tom. 1. Annal. p. 100. scri-
bit tunicas ab ipso Adamo, Deo inspi-
rante, fabrefactas, nec Deum, sed homi-
nem animalia occidisse. Factum id
ministerio Angelorum, scribunt Abu-
lensis, à Lapide, Salianus, alii. Ego
non video, cur teneamur afferere, Deum
ex animalibus singulis bina tantum crea-
se, cum hæc inter non sit, quomodo
in hominibus, dominium ac regimen,
cui dependentia ab uno necessaria est:
aut si bina fuerunt producta, non po-
tuerint, antequam maestarentur, ad
speciei conservationem fæminas gravi-
vidare. Ut ut sit, falsum est, quod
de primis hominibus scribit in quinto
Lucretius:

*Necum res igni scibant tractare, nec
uti
Pellibus, & spoliis corpus vestire fer-
varum.*

C A P U T X I V.

De Adami resipiscientia, ac salute.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.
à num. 2. usque ad 5. Probatur, Adamum pæ-
nitentiam egisse, & salutem æternam con-
secutum fuisse.

6, & 7. Respondetur ad contrariam argumen-
tationem.

I.
De Adam
resipiscen-
tia ac salute.

TATIANUS Syrus auctor Orationis
ad Græcos edita circa annum vul-
garis Aerae 172. Marci Aurelii Imp.
XII. primus omnium Adami saluti con-
tradixit, ut Irenæus scribit lib. 1. cap.
38. olim 30. & verbis Irenæi Eusebius
H. E. lib. 4. cap. 29. Et doctissimus
quidem Valesius Irenæi verba reddidit,
*Nova præterea argumenta ad subver-
tendam Adami salutem excogitans*, quibus
videtur Tatianum non fuisse hujus er-
roris auctorem, sed in Græcis habetur,
τὴ δὲ τοῦ Αδαμοῦ σωτηρία παρὰ ἐμπειρίᾳ τὴν ἀντιλογίαν ποιησάμενος, id est, *Adami au-
tem salutis ex se ipso, ingenioque suo con-
tradictionem faciens.* Post Tatianum
damnationem Adæ asseruerunt Encratiaæ,
sic nuncupati ἀπὸ τῆς ἐγνωτείας, à conti-
nentia, quod nuptiis adversarentur; unde
diversi non fuerunt à Marcionitis, ut
recte eo loco Eusebius. Hi & Severia-
ni dicti sunt à Severo quodam Tatiani
discipulo, de quo Nicephorus lib. 4.
H. E. cap. 4. & lib. 1. Hæretic. fabul.
cap. 21. Theodoretus.

Revocavit in dubium salutem Adæ,
non tamen inter damnatos illum connu-
meravit Rupertus Abbas Tuitiensis, qui
floruit sub initium sæculi xii. Istum ali-

R. P. Berti Theol. Tom. II.

qui benigne excusant, quasi aliorum
sententiam, non propriam exposuerit.
Verum eti Rupertus temeritatis notam
inurit iis, quite mere quæstionem hanc,
subscribentes Encraticis, finirent; ni-
hilo tamen minus posteaquam dubitationis
sux causa attulit, nulla pro Ad-
amo producta, pergit rotundis quadra-
tisque verbis: *Salvatio ejus, & à mul-
tis libere negatur, & à nullo satis firmi-
ter defenditur.* Excusandus potius Ru-
pertus, quod non satis ei constaret de
auctoritate libri Sapientiaæ, de qua olim
dubitarent nonnulli: nullo enim alio
Divinæ Scripturæ testimonio salus Adæ
apertissime comprobatur. Id tamen
Tatiano, affectisque minime suffragatur;
quoniam hi non in ancipi dubitatione
prudenter versati sunt, sed temere in
protoparentem damnationis sententiam
pronunciaverunt. Nunc autem ob me-
morati libri certam divinamque aucto-
ritatem, atque ventilatam traditionem
Majorum, neque fas est judicium su-
pendere.

PROPOSITIO: Adam patrati crimi-
nis pœnituit, & salutem æternam est ^{2.} *Propositio,*
consecutus.

Xx

Demon-

An Adam
Galvæus.